

Sirotka



NATAŠA KRAMBERGER
PISATELJICA

Slovenija ima svoje Društvo pisateljev že 140 let in to je zelo pomembno. Je dokaz, da pisatelji ne zdržijo živi le do smrti, pač pa še do takrat, ko bi morali biti glede na vse številke že zdavnaj mrtvi. 140 let. Ja. Ta jubilej bi nas moral tolažiti. Pomeni, da tudi duhovna hrana dolgotrajno nahrani, kar med drugim kaže na to, da je država z večanjem lakote med državljani na pravi poti k večnemu življenju.

A kulturniki se po svoji nedojemljivi notranji komandi radi obrnejo točno tja, kamor jih nihče ni klical. To presneto dejstvo nam danes omogoča, da na lastni koži preizkušamo popolno pesniško figuro: oksimoron ali bistroumni nesmisel. Medtem ko realni sektor namesto poštenega plačila delavcem stavi na duhovno hrano, so se kulturniki vrgli na njive in zdaj delajo kulturo z zelenjavo. Ja. Če bi se morala v tem trenutku odločiti, kdo je v zadnjih letih največ naredil za slovensko samopreskrbo s hrano, bi rekla, da mali kmeti, upokojenci in ... kulturniki. Z eno besedo: paraziti.

Tega ne pravim le zato, ker vem, da pisatelj Andrej E. Skubic, letošnji dobitnik kresnika, nekje na Dolenjskem goji buče in v svojih intervjujih svetuje bodočim pisateljem, naj gojijo lastno zelenjavo, ker bodo od nje v tem podnebnju lahko preživeli. Tudi ne, ker poznam režiserja Gregorja Božiča, ki mu v Berlinu hvalijo filme, on pa v Goriških brdih nasaja stara avtohtona sadna drevesa. Še manj, ker bi se hotela posipati s pepelom, saj sem večino poletja preživela na kolenih: na njivi s krompirjem in česnom in pod jablanami, za krlhje.

To pravim, ker raznorazni "sektorji" v raznoraznih "medijih" vedno več družbenih skupin označujejo za parazite, ah, parazite na prsih matere države. Pri tem pa jim uhaja dejstvo, da je težko preživeti kot parazit v državi, ki ima tako malo dati. Vi in

mi, prav vsi se moramo najbrž zgroziti od strahu, če so celo takšni paraziti, kot so kulturniki, ugotovili, da je treba zavihati rokave in se spraviti okopavat.

Zavod Bunker je s festivalom Mladi levi že pred leti začel idejo Vrt mimo grede, ki jo je kasneje skupaj s kulturnim društvom Obrat nadgradili v projektu Onkraj gradbišča. Projekt pomeni, da na mestnih gradbiščih, med njimi in zraven njih rastejo urbani skupnostni vrtovi, kjer se ljudje družijo in gojijo solato. Tudi "antiprojekt" O-jej/Eat-Art v produkciji zavoda Maska je letos vzpostavil urbani vrt, na katerem se avtorji (koncept je zasnovala Barbara Kolenc) sprašujejo: Kakšno bi bilo umetniško delo, ki bi se ga dalo pojesti? Kulturniki, ki so doslej zanesljivo največ naredili za razvoj slovenskega kmetijstva, so kulturniki z imenom Urbane brazde pri EPK Maribor 2012. Ne le da rujejo po zemlji in sadijo jabolane, bolj kot katerakoli oblast se pogovarjajo z malimi kmeti in skušajo razumeti, zakaj v dvajsetih letih samostojne države nihče ni poskrbel za to, da bi na naših rodovitnih kmetijskih zemljiščih rastle solata, ne pa nakupovalni centri in parkirišča.

Ne vem, ali so upokojenci in umetniki v naši državi res največji paraziti, kakor ne vem, kateri sektor je treba poklicati na odgovornost - realni, javni, komercialni? -, ker otroci v slovenskih vrtcih in šolah dosti lažje (in pogosteje) malicajo 24-krat poškopljeno italijansko slivo kot ničkrat zastrupljeno slovensko. Kdo je kriv, da slovenski mali kmeti zaradi pravil javnega naročanja ne morejo priti niti do cene, po kateri vrtci in šole kupujejo hrano za naše otroke (in tako seveda že v osnovi izpadejo iz konkurence)? Koliko denarja šole sploh namenijo prehrani naših otrok? In ko šparajo, kdm, ko zategujejo pas, kako natančno to naredijo? Kakšno hrano kupijo? Od koga? Za kolikšno ceno, zdaj ko je hrana vsak dan dražja?

Medtem ko slovenska vlada izvaja simbolični "slovenski zajtrk" v slovenskih vrtcih - enkrat na leto! -, bi državljani Republike Slovenije radi vedeli, kolikšni so dobički podjetij, ki prodajajo zelenjavo slovenskim javnim ustanovam. Kdo so ta podjetja? Od kod prihajajo? Državlja-



(Marko Vanovšek)

Kdo je kriv, da slovenski mali kmeti zaradi pravil javnega naročanja ne morejo priti niti do cene, po kateri vrtci in šole kupujejo hrano za naše otroke?

ni Republike Slovenije ne bi imeli nič proti, če bi ta dobiček ostal pri slovenskih malih kmetih. Mogoče potem ne bi izginjali s tolikšno hitrostjo kot zdaj. Skoraj z gotovostjo lahko zatrdim, da se je moje otroštvo končalo, ko je moja babica prodala svojo zadnjo kravo. Dosti raje kot krave sem sicer pasla kure, saj se mi je od nekdaj zdelo, da tako kot krave tudi kure posedujejo nedojemljivo notranjo komando, ki jih včasih prisili, da počnejo nedojemljive reči, recimo tekajo po sosedovem ali na vsem lepem skočijo v zrak. Kadar v zrak skoči kura, je ena stvar, kadar pa se razkuri krava, je pufanje z rogovii!

Zadnja krava, ki jo je imela moja babica, ni bila jeznorita. Žal mi je bilo, ko je šla, s tovarnjakom vaškega trgovca z živino, nekam v Milano. Nikoli nisem razumela logike te zadnje poti in še zdaj mi gre na jok, pa nisem sentimentalna: od Malne do Milana je grozno daleč, še posebno za kravo, ki je celo življenje živela na enem majhnem pašniku s kurami in jonatanom. Takrat se je moje otroštvo končalo, z gotovostjo zatrdim. Konec je bilo nedelj pod odejo, s knjigo na blazini in veliko skledo sira v rokah. Kakšnega sira! Babica je delala skuto in smetano, zraven si zmešal še malo sladkorja ali medu in knjige so se

poleg kar same brale. Ko sem šla študirat v Ljubljano, sem v nahrbtniku vedno tovorila tudi skuto in smetano in še sirotko, da je jedlo pol študentskega doma. In potem je krava šla in je bilo vsega tega konec. Danes sem šla v Berlinu, tem centru novodobne Evrope, v supermarket. So prodajali sirotko, svežo in rumenkasto in tako lepo je dišala. A nisem si je mogla privoščiti, zadnje čase je v supermarketih vse tako drago. Morala sem se zadovoljiti s tem, da sem pomislila na svojo babico, kako stoji pri prazni štali, gleda za živinskim tovarnjakom in reče: Zdaj, ko je tudi zadnja krava šla, sem pa res sirotica. V našem dialektu: sirotka.

Srečni smo lahko, da vedno več ljudi skrbi, kaj bo Slovenija jutri dala v lonec za kosilo. Problem je, da praviloma skrbi le tiste, ki so prisiljeni izbrati, ali bodo do večnosti živeli zgolj od duhovne hrane ali pa bodo neke našli neko gredo in si vzgojili svoj minimalni mesečni zaslužek. Tisti v odgovornem sektorju so v teh časih preveč zaposleni z zgledovanjem po Evropi in s šparanjem. Za take, navadne vsakodnevne stvari, kot je hrana, nimajo časa. In sploh, ko je v igri golo preživetje, se je ljudstvo še vedno znašlo po svoje.

Zavzemimo se za otroke brez spremstva



CECILIA MALMSTRÖM
EVROPSKA KOMISARKA
ZA NOTRANJE ZADEVE

Družbo ocenjujemo na podlagi njene ga odnosa do najbolj ranljivih posameznikov. Med najbolj ranljivimi in izpostavljenimi so tudi otroci brez spremstva. To so otroci, ki prispejo na evropske meje in potujejo brez staršev ali skrbnikov, ker pogosto bežijo pred nasiljem in spopadi. Kako ravnamo z njimi? Nikakor ne tako dobro, kot bi morali. Novo poročilo Evropske komisije, ki smo ga predstavili konec septembra, kaže, da je mogoče narediti veliko več za to, da bodo vsi otroci brez spremstva deležni obravnave in sprejema, kot si ga zaslužijo.

Vsako leto namreč v Evropo prispe veliko število otrok brez spremstva. Ta vzorec se bo nadaljeval, vse dokler bodo na svetu spopadi in skrajna

revščina. Ne odvrčajmo pogleda, ampak se pogumno lotimo tega problema. Prosilci za azil so posebej ranljiva skupina, v kateri je bilo lani več kot dvanajst tisoč otrok. V nekaterih državah njihovo število še narašča. Večina teh otrok je pobegnili iz držav, ki jih je razdejala vojna, kot sta Afganistan in Somalija.

Zgodbe iz sprejemnih centrov po vsej Evropi jasno kažejo na pomanjkljivosti v sistemu. Mnogi otroci imajo grozljive izkušnje. Drenjajo se pod isto streho kot odrasli prosilci za azil, med razgovori so deležni žaljive obravnave ali pa imajo težave pri pridobivanju zdravstvene oskrbe in pravne pomoči. Nikoli ne bom pozabila malega afganistanskega dečka v grškem Evrosu, ki je bil strpan v prepolino in umazano sobo skupaj s še približno 70 begunci. Zunaj sta bili dve stranišči, od katerih je bilo eno pokvarjeno. Fantič je prosil za evrski kovanec, da bi s plačljivega telefona na koncu hodnika lahko poklical svojo mater in se ji javil po mnogih mesecih trpljenja.

Pred dvema letoma je bil na ravni EU sprejet akcijski načrt, da bi lahko boljše poskrbeli za otroke brez spremstva. Namen načrta je dosledna

uveljavitev in izboljšanje obstoječih predpisov EU, od zagotovitve, da imajo otroci pravno pomoč zagovornika, do aktivnega iskanja njihovih družin. Države članice so tudi pozvane, naj imenujejo skrbnike, da se vsakemu otroku zagotovi odraslo kontaktno osebo.

Aktualno poročilo Evropske komisije kaže, da je pot pred nami še dolga. Pogoji v sprejemnih centrih so v mnogih krajih po vsej Evropi še vedno zelo slabi. V Grčiji, na primer, so razmere na področju azila že dlje časa zelo problematične. Poleg tega bi bilo treba poskrbeti za usposabljanje osebja na meji in mejnih organov vseh evropskih držav, da bi znali z občutkom ravnati z otroki, ki so pobegnili pred grozotami vojne. Pozitivna stran poročila je, da so številne države članice že precej izboljšale pogoje za sprejem. Države EU bi morale svoje izkušnje zdaj deliti in se medsebojno učiti iz uspešnih praks.

V mnogih državah, na primer v Španiji, otroci, ki jih sprejmejo, večinoma niso prosilci za azil, ampak preprosto iščejo priložnost za boljše življenje. Pogosto končajo v sivi ekonomiji, zaradi česar je še pomembneje zagotoviti, da ne postane-

jo žrtve trgovcev z ljudmi ali brezobzirnih delodajalcev. Humanitarne organizacije, ki imajo pogosto obsežno strokovno znanje na tem področju, bi bilo treba povabiti k dejavnejšemu sodelovanju.

Hkrati o tej najranjivejši skupini migrantov vemo premalo. Ne vemo, na primer, koliko je med njimi žrtev trgovine z ljudmi ali koliko jih nikoli ne zaprosi za azil. Vemo sicer, da v Evropo prispe veliko več dečkov kot deklic, vendar nimamo na voljo natančnih podatkov. Zaradi vsega tega je nujno potrebno boljše sodelovanje držav članic in izmenjava informacij med njimi. Izboljšati je treba tudi sodelovanje na nacionalni ravni, ker je odgovornost za mladotnike brez spremstva pogosto razpršena med številne različne organe. Podlaga za prizadevanja na tem področju je akcijski načrt EU, vendar morajo države članice prevzeti večjo odgovornost.

Še en izziv je določitev starosti otrok brez spremstva. Ne glede na uporabljeno tehniko - pregledovanje kostne zgradbe, zobovja in zapestij ali razgovor - so lahko ti postopki za otroka izredno naporni. Evropske države so začele izmenjevati izkušnje in najboljše prakse ter spodbujati

otroku prijazne tehnike, vendar je mogoče in treba storiti več.

Med vsemi izzivi je morda največji obravnava temeljnih vzrokov, zaradi katerih otroci sploh zapuščajo svoje domove in države. Okrepiti moramo svoja prizadevanja za preprečevanje spopadov in odpravljanje pomanjkanja demokracije v državah, ki jih zapuščajo ti otroci. To zahteva usklajene, dolgoročne politike za boj proti zatiranju, revščini in pomanjkanju svobode.

V EU so izboljšave mogoče že to zimo, če bodo države članice izpolnile svoje obljube ter uveljavile izboljšani skupni evropski azilni sistem. Trenutno potekajo končna pogajanja med Svetom ministrov in Evropskim parlamentom. Predlogi Evropske komisije vključujejo tudi ukrepe za zagotovitev boljše oskrbe in zaščite otrok, vključno s strojnimi zahtevami po ponovni združitvi otrok z njihovimi sorodniki in po delovanju v najboljšem interesu otroka.

S pomočjo Slovenije lahko napravi-mo velik korak v pravo smer, da zagotovimo, da bodo ti otroci deležni dostojne dobrodošlice na mejah Evrope.